

Har inkaerne i Peru haft et skriftsprog?

D. Müller

I mit lille skrift "Kartoflens Historie" (De Danske Spritfabrikker, København, 1972) skrev jeg: Desværre havde ingen af folkene i Sydamerika udviklet et skriftsprog. Det er i virkeligheden ganske ufatteligt, hvorledes inkariget – stort som hele Vesteuropa (før 1990), 4000 km i lige linie fra nord i det nuværende Colombia til omkring Antofagasta i Chile – har kunnet styres uden skrivelser.

På Det Kongelige Bibliotek i København ligger et mærkværdigt manuskript, skrevet af en indiansk forfatter i årene 1587-1613. Forfatteren *Guaman Poma de Ayala* nedstammede på fædrene side fra en inka-statholder og på mødrene side direkte fra det regerende inka-dynasti. Manuskriptet hedder *El primer i nueva coronica i buen gobierno* (Den første og nye krønike og gode regering). Det eventyrlige manuskript indeholder 300 helsides tegninger, som først og fremmest viser inkafolkets dyrkning af kartofler og majs.

Se så på denne tegning af den tiende inka! Hans kjortel er oversået med tegn. Kan det være andet end skrifte tegn, til dels suppleret med europæiske tal (3, 4 og z, som vistnok skal være et total).

De løbere, der har skullet bringe inkaens ordre videre til de lokale statholdere indtil 2000 km nord for eller indtil 2000 km syd for inkaens sæde i Cuzco, medbragte en tøjlap, hvorpå inkaens ordre var broderet. Skrifte tegnene på inkaens kjortel har ikke dækket et helt skriftsprog. Men også omtalen af 10 inkaer i Ayalas manuskript kan næppe bygge på hukommelse alene. Der må have foreligget skriftlige noter.

Man har hidtil ment, at Maya-indianerne var de eneste, der havde et skriftsprog før Columbus. Mayaerne boede og bor stadig i det nuværende British Honduras. De taler det sprog, som de talte før Columbus. Og skønt præsterne, der fulgte i Columbus' fodspor, gjorde, hvad de formåede for at udrydde Maya-skrifterne, er der dog bevaret så mange mayanske "hieroglyffer", at de nu næsten har kunnet dechifreret (Kelley, 1976; Willey, 1982).

Havde også inkaerne i Peru et skriftsprog? Meget tyder på, at inkaerne i hvert fald havde et delvis udviklet skriftsprog; men at præsterne fik udslettet næsten alle spor.

Litteratur

Kelley, D. (1976): *Deciphering the Maya Script*. Univ of Texas Press, Austin.

Müller, D. (1972): *Kartoflens historie*. 47 s. med 4 billeder fra Ayalas manuskript. De Danske Spritfabrikker, København.

Thalbitzer, W. (1934): *Inkaens Manuskript i Det kongelige Bibliotek*. Poma de Ayala's genopstandelse. Geografisk Tidsskrift, bd. 37, pp. 185-186.

Willey, Gordon R. (1982): *Maya Archeology*. Science 215, pp. 260-267.

Den tiende Inca, Tupac Inca Yupanqui.

Yde, Jens (1934): *Den peruanske Indianer Poma de Ayala's Manuskript på Det kongelige Bibliotek*. - 11 billeder fra Ayala's manuskript. Geografisk Tidsskrift, bd. 37, pp. 95-135.

Yde, Jens (1957): *Året rundt hos inkaerne*. - 10 billeder fra Ayala's Manuskript. i: K. Birket-Smith (red.): *Menneskets Mangfoldighed*. København.